

เรื่อง ย้อนรอย “เที่ยวเมืองพระร่วง” ตอนที่ 4 (เมืองหน้าด่าน “เนินทอง” อยู่ที่หนองปลิง)

รายละเอียด

บทพระราชนิพนธ์ เที่ยวเมืองพระร่วง ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบันทึกเอาไว้ ตอนหนึ่งมีความว่า “...ยังมีสิ่งที่ทำให้เราเชื่อถือมากขึ้นคือถนนระหว่างกำแพงเพชรกับสุโขทัยนั้นได้ผ่านไปใกล้เมืองย่อยๆ 3 เมืองตรงตามความในหลักศิลา แต่เมื่อข้าพเจ้าเดินตามถนนนั้นได้เห็นปลายถนนทางด้านตะวันตกไปหมดอยู่เพียงขอบบึงใหญ่อันหนึ่ง ห่างจากเมืองกำแพงเพชรกว่า 100 เส้น พระวิเชียรปราการแสดงความเห็นว่าน่าจะข้ามบึงไป แต่น้ำได้พัดทำลายไปเสียหมดแล้ว ข้อนี้อาจจะเป็นได้ แต่ข้าพเจ้ายังไม่สู้จะเชื่อนัก ยังนึกสงสัยอยู่ว่าคงจะมีต่อไปจนถึงเมืองเชียงทอง แต่เมื่ออยู่ที่กำแพงเพชรก็ยังไม่ได้รับความ ครั้นจะรออยู่ค้นหาต่อไปก็ไม่มีเวลาพอ จึงได้ขอให้พระวิเชียรปราการจัดหาคนที่รู้จักภูมิประเทศ เที่ยวตรวจคนดูทางเหนือเมืองกำแพงเพชรขึ้นไปว่าจะหาอะไรที่พอจะสันนิษฐานว่าเป็นเมืองได้บ้างหรือไม่ แล้วก็ออกเดินทางต่อไป ฝ่ายพระวิเชียรปราการได้ไปด้วย ถึงที่บ้านพรานกระต่ายพบสนทนากับขุนภักดีนายอำเภอ ตกลงเป็นสิ่งที่ขุนภักดีไปตรวจค้นหาเมืองตามที่ข้าพเจ้าแนะนำ ขุนภักดีได้ไปเที่ยวตรวจค้นหาจนพบ แล้วรีบตามไปที่สวรรคโลก บอกว่าได้พบเมืองโบราณเมืองหนึ่งอยู่เหนือเมืองกำแพงเพชรขึ้นไปประมาณ 200 เส้นเศษเป็นเมืองย่อยๆ เป็นคูและเทินดิน ราษฎรแถบนั้น

เรียกว่าเมืองเทินทอง หรือชุมชนมุกทอง เมืองนั้นตั้งอยู่ริมลำน้ำเรียกว่าคลองเรือ ปากคลองทะลุลำน้ำแควน้อย และมีถนนจากเมืองนั้นไปทางตะวันออกเฉียงใต้ แต่มาขาดเสียกลางทาง นี่เป็นพยานอยู่ว่าการที่สันนิษฐานไว้นั้นถูกต้องแล้ว..” เคยมีการสำรวจวัดลั่นทม วัดเขาพระ บริเวณค่ายลภูเสื่อจังหวัดกำแพงเพชร ได้พบร่องรอยและซากโบราณสถานที่อยู่บนเนินเขา แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นสิ่งก่อสร้างใด มีความสำคัญและความเป็นมาอย่างไร จนเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จมาเมืองกำแพงเพชร เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2450 และเสด็จไปตามแนวถนนพระร่วง พร้อมทั้งได้บันทึกเรื่องราวการเดินทางเอาไว้ในหนังสือ เที้ยวเมืองพระร่วง ในบทพระราชนิพนธ์ของพระองค์ทรงตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่าบริเวณเหนือเมืองกำแพงเพชร ขึ้นไปน่าจะมีเมืองโบราณตั้งอยู่แต่เดิมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสันนิษฐานว่าเมืองเทินทองที่อยู่ใต้ตำบลหนองปลิงนั้น คือเมืองเชียงทอง เมืองโบราณที่อยู่ในเส้นทางเสด็จของพระมหาสมิสังฆราชที่เสด็จ ผ่านเมืองเชียงทอง เมืองจันทร์ เมืองพาน เมืองวาน ถึงเมืองสุโขทัย แต่ต่อมานักประวัติศาสตร์ให้ความเห็นว่า เมืองเชียงทอง ปัจจุบันคือเมืองที่อยู่ในพื้นที่ของจังหวัดตาก (ในอดีตเมืองเชียงทองเป็นเมืองบริวารของกำแพงเพชร) ทางด้านตะวันตกของแม่น้ำปิง

จากการศึกษาร่องรอยของประวัติศาสตร์จะพบว่า จะมีแนวถนนสายหนึ่งตั้งต้นออกจากเมือง กำแพงเพชร ตัดผ่านเข้าไปในกลุ่มโบราณสถานขนาดใหญ่บริเวณอรัญญิกเมืองกำแพงเพชร ซึ่งอยู่ในท้องที่ของตำบลหนองปลิง โบราณสถานขนาดใหญ่เหล่านั้นตั้งเรียงรายอยู่บริเวณทางด้านทิศเหนือของตัวเมือง อันได้แก่ วัดปามืด วัดพระนอน และวัดพระสี่อริยาบถ แนวถนนตัดขึ้นไปทางด้านทิศเหนือผ่านวัดข้างรอบ แล้วตัดออกไปจนถึงเมืองเทินทอง บ้างก็เรียกว่าเมืองกองทอง หรือเมืองเทินทอง และอาจเป็นสุพรรณภูตามจารึกก็เป็นได้ เมืองเทินทองเป็นเมืองโบราณขนาดย่อม มีเกี่ยวข้องกับเมืองกำแพงเพชรโดยอาจเป็นเมืองบริวารล้อมรอบ ซึ่งเมื่อศึกษาประวัติศาสตร์แล้วจะพบว่าเมืองกำแพงเพชรมีเมืองบริวารล้อมรอบทั้ง 4 ด้านดังนี้

ด้านทิศเหนือ เมืองเทินทอง หรือเมืองเทินทอง อยู่ที่ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองกำแพงเพชร

ด้านทิศตะวันตก เมืองโนนม่วง อยู่ที่ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร

ด้านด้านทิศตะวันออก เมืองบางพาน อยู่ที่ตำบลเขาคีรีส อำเภอพรานกระต่าย

ด้านทิศใต้ เมืองเทพนครหรือคณสี อยู่ที่ตำบลคณสี อำเภอเมืองกำแพงเพชร

เหตุที่เมืองกำแพงเพชรต้องมีเมืองบริวารล้อมรอบเพื่อให้เมืองเหล่านั้นหน้าที่เป็นป้อมปราการ ป้องกันและดูแลบริเวณรอบนอก และเมื่อข้าศึกเข้ามารุกรานทางเมืองกำแพงเพชรสามารถส่งกำลังเข้าไปช่วยเหลือได้ทัน ทำให้ข้าศึกเข้าถึงเมืองกำแพงเพชรได้ยากขึ้น ลักษณะของเมืองเทินทองหรือเมืองเทินทอง เมืองหน้าด่านของเมืองกำแพงเพชร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงทางด้านทิศเหนือของเมืองกำแพงเพชร เป็นเมืองโบราณตั้งอยู่บนเนินเขาขนาดย่อม ไม่สูงมากนัก บริเวณเขตเมืองทางด้านตะวันตกเฉียงใต้มีลำน้ำคลองบางทวนไหลผ่านออกมาบรรจบกับแม่น้ำปิง ทำหน้าที่เป็นเมืองหน้าด่านทางด้านทิศเหนือสำหรับตรวจตราและตั้งรับข้าศึกที่จะยกกองทัพมาทาง

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

แม่น้ำปิง ก่อนที่จะเข้าถึงเมืองกำแพงเพชร ที่ตั้งของเมืองเนินทองหรือเทินทอง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 3 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองกำแพงเพชร มีการก่อสร้างทับซ้อนซากโบราณสถานและแปรเปลี่ยนสภาพไปจนเกือบไม่เหลือร่องรอยใดๆ คูน้ำและคันดินรอบเมืองถูกไถกรบจนไม่ปรากฏร่องรอยให้เห็น และในปัจจุบันมีเอกชนและหน่วยราชการเข้าไปใช้พื้นที่ ส่วนหนึ่งเป็นวัดลั่นทม และสำนักสงฆ์ ซึ่งเป็นวัดใหม่ที่สร้างแทนซากโบราณสถานร้างบนเนินเขา ส่วนทางด้านที่ราบชายเนินเขาเป็นค่ายลูกเสือจังหวัดกำแพงเพชร และสวนส้มของเอกชน สิ่งที่ถูกสูญหายไปแล้วย่อมเป็นเรื่องยากที่จะเรียกร้องให้กลับคืนมา แต่สิ่งที่ยังคงเหลืออยู่ถือเป็นเรื่องสำคัญที่คนรุ่นหลังจะต้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแล และหวงแหนเอาไว้เพื่อความภาคภูมิใจในความยิ่งใหญ่ของบรรพชนที่ได้สร้างสรรค์เอาไว้ในท้องถิ่นตน

คำสำคัญ : เทียวเมืองพระร่วง, เนินทอง, หนองปลิง

ที่มา : กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (2557). ประวัติศาสตร์เมืองกำแพงเพชร ยุคหิน-ปัจจุบัน (เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์และทบทวน เมื่อวันที่ 27-28 กันยายน 2557). กำแพงเพชร: กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-02-25

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1310&code_db=610001&code_type=01